

Yunus'ta Gönül Muhafazası

Conservation Of Soul By Yunus

Dr. Orhan BASAT*

Öz:

Türk Milleti'nin yetiştirmiş olduğu yüce gönüllerden biri olan Yunus Emre, hem yaşamıyla hem de yazdığı eserlerinde kullandığı dil ile mana - madde evrenine ait kavramların doğalarını göstermesiyle, milletimizin gönlünde müstesna bir yere sahip olmuştur. O'nun insana verdiği yüce değer, yaratılış sırrına ulaşma arzusu, ilahi aşk ile mücehhez insan tasarımı, günümüz insanlarına ışık tutmaktadır. Yunus Emre gerek Divanı gerekse diğer eserleriyle sadece kendi çağının insanına değil aynı zamanda günümüz bireyine de seslenmektedir. "Bu gözümden bakan nedir?" Y ada "Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı" benzeri dillere pelesenk olmuş mısraları ile toprağımız insanının varlığa bakışının adeta bir prototipi olmuştur. Modern zaman insanları olarak bizler Yunus'u dinlerken bize hiç de yabancı gelmeyen bizim gönül sesimizden nağmeler duyacağız.

Türk Milli Eğitim Sisteminin hedeflediği insan tipi Yunus'ta, O'nun eserlerinde seçik olarak bulunmaktadır. Eğitim sistemimiz de millilik hedefleniyorsa bu menzile ulaştıracak yolun sahiplerindendir Yunus. O, insanı, duygularını, gönlünü,

*Çankırı TOBB Fen Lisesi Felsefe Öğretmeni, orhanbasat@gmail.com 0000-0002-1848-1506

ruhunu, aklını ve bunların doğalarını anlamak için yüzyıllar öncesinden bize seslenir. Bu sese kulak vermeye, idealize ettiği insani vasıfları anlamaya ve gelecek nesillere aktarmaya niyetlendik. Bu amaçla Divanında tasvir ettiği insanı anlamaya çalıştık. İnsan nasıl bir zihin, gönül yapısına sahiptir? Bu özvarlıklarımızın sahip olduğu olumlu niteliklerinin bilinmesi bizlere, bunları bir sonraki nesle aktarmak için muhafaza etmede kolaylık sağlayacağı fikri çalışmamızda gösterilmiştir.

Anahtar sözcükler: Yunus Emre, Muhafaza, Tevazu, Cömertlik, Kanaat

Abstract:

Yunus Emre, who is one of the high minded people, raised by Turkish People has an exceptional place at the heart of our people with his life and since he presented natures of concepts belonging to meaning – article universe through the language he used in his works. Supreme value he attributed to people, his demand to reach the secret of creation and his model of equipped human with divine love light the way for today's people. Yunus Emre addresses to both of his age's people and today's person with his Divan and other works. He really became the prototype of view point of our country's people on the living creature with theverses which were said by many people like “ what does look from my eye?” or “ The anxiety doesn't get on as so many living creatures ser available.”. We, as the modern-day's people, willhear the tune from our soul's voice which look familiaete us while we listen to Yunus. Human type targeted by the System of Turkish National Education is obvious for Yunus and in his works. Yunus is one of the owners of the way to reach at this stage if nationalism is targeted in our system of education. He addresses us prior to centuries in order to understand man, his feelings, heart, soul, mind and nature of the given elements. We intend to pay attention to his voice, understand humanistic qualities he idealized and transfer them to the further generations. For this purpose, we have tried to understand man he described in his collected poems. What kind of a structure of mind and heart do people have? The idea that being aware of positive qualities of these personal beings will make easier to keep them in order to transfer them to following generations has been demonstrated in our study.

Keywords: Yunus Emre, Conservation, Modesty, Generosity, Opinion

Giriş:

Akla duyulan sonsuz, sınırsız ve sarsılmaz güvenin, o'nun (aklın) otonomluğu başlığı altında, kökenini aydınlanmaya kadar götürebileceğimiz eleştirilemezliği ile aklın ne ise o olan varoluşundan/neliğinden ayrı bir bağlamda ele alınıp yeni düşünce ve eylemlere temel yapıldığı malumdur. Özlenen evreni gerçekleştirme idealinde sorumluluğu tek başına ve layüsellik koruması altında üstlenen aydınlanma çağının akıl anlayışı birçok felsefi okulun eleştirisini aldığı gibi muhafazakâr düşünceye sahip aydınların da tenkidine uğramış hatta mezkûr anlayışın epistemolojik kurgusunda başat rolü üstlenmiştir. Bu cümleden olmak üzere akla, dine, bilime, diğer aşkın niteliklerin yegâne anlaşılma/bilme rolünün yüklenerek doğayı, toplumu, insanı kısaca tüm evreni açıklamada tek yol gösterici rolünün verilmesi sadece bu çağa (aydınlanma) özgü bir durum değildir. Benzer otonom ve tek yol göstericilik rolleri Ortaçağ'da teolojiye; (Vural 2011: 20) rönesansta ve modernite döneminde bilime atfedilmiştir.

Yukarıda arz edilen her dönemin başat enstrümanı ve onun felsefi, siyasi, toplumsal, dini ele alış tarzları/pratikleri müstakil araştırmalara muhtaçtır. Örneğin Ortaçağ'ın kilise merkezli ve doğasından koparılmış teoloji yorumları ve uygulamaları dine ve insan yaşamında ona (dine) pozitif ayrıcalık tanıyan insanı dahi dinden tamamen uzaklaşmaya, aşırı tenkitlere hatta yok saymaya kadar götürmüştür. Bu nedenle insan aklı, duyguları, iradesi ve içindeki inanma fenomeniyle bir bütün varlık iken ilgili niteliklerin doğasından kopartılıp farklı saiklerle ve mutlak doğruya ulaştırabilecek tek araç olarak kullanılma pratiği, dönem dönem baskı unsuru haline getirilmesi, diğerleri üzerine tahakküm edici pratiği, insanı ya da daha doğru bir ifadeyle evrendeki değişimin temeli olan düşünceyi sığlaştırmıştır.

Muhafazakârlık üzerine yaptığım çalışmalarımda özellikle kavram ile ismi özdeşleşen Burke'ün muhafazakârlığı ele almasını inceleme sürecimde bu toprakların neyi, nasıl ve niye koruduğu düşüncesi beni Yunus'a götürdü. Reflection (Burke 2009:10) da Fransız Devrimi eleştirisinde Burke, devrim sonrası uygulamaların insani olandan uzaklığını; duyguların, kadim kazanımların, soyut formüller uğruna ihmal edilmesini eleştirmişti. Bu türden devrimsel yıkımların yarattığı travma insanı kendinden uzaklaştırmakta adeta kendine yabancılaştırmaktaydı. Oysa Yunus başka bir teklifle gelmişti yıllar öncesinden. Ne idi bu teklif? Bu arayış ile sadece kavramlar değil tüm doğal ve insani şeylerin kendi bağlamlarından koparılıp ele alınmalarının sonucunda ortaya prematüre düşüncelerin çıktığını belki de en güzel gösteren örnek olduğundan Divanını tekrar ve daha dikkatli, adeta kaybolmuş toprağımın sırrını arar gibi okudum. Hipotezime uygun muhtevalar ile karşılaştım. Bu çalışmam, evrensel düşünceye giden yol da bize yol gösterici olması ümidiyle ve "bize benzeyen gökyüzünün aktığı" toprağımızın, bizim insanımızın zihin dünyasına/kavramlarına ve eylemlerine nasıl yansıdığını anlamada yardımcı olacağını düşünüyorum.

Muhafazakârlık Kavramının Tarihi Gelişimi

Muhafazakârlık kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup “Muhafaza: hıfz’dan hıfzetme, saklama, koruma, kayırma” (Develioğlu 1984:795) anlamlarına gelen muhafaza kelimesinden türetilmiş bir sözcüktür. Sözcüğün anlamını oluşturan eylemlerin ortak nitelikleri korunmaya, aktarılmaya değer, bir sonraki nesle miras bırakılması düşünülen fiilleri işaret etmesidir. Muhafazakârlığı bir tutum ya da ideoloji olarak değerlendirenler olduğu gibi onu devrim karşıtlığı temeli üzerine yerleştiren ele alışlarda olmuştur. “Bir düşünce geleneği ve bir siyasi ideolojidir.” (Özipek 2011: 13) Saklanması istenen şey, kişinin hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan somut varlıklarla birlikte insani, duygusal/zihinsel kavramlar da saklanma fiilinin kapsamındadır. Kavram, özellikle siyaset felsefesi merkezli incelemelerde Burke ile birlikte anılmaya başlamış, bilgi kuramsal temeline akla merkezi eleştiri vurgusunu yerleştirmiştir. Modernleşmenin Descartes ile başlayan serüveninde akla duyulan sonsuz güvenin neticesi olarak doğal bağlamından uzaklaştırıldığı düşünüldüğünde aklın ve onun -aklın- yıkıcı etkisini gösterdiği Fransız Devriminde ve siyaset felsefelerinde akla yüklenen sarsılmaz/yanılmazlık fikrine karşı muhafazakâr söylemin kuramsal çerçevesinin hem aydınlanma aklı (burada özellikle aydınlanmanın Fransız versiyonunun akıl anlayışı) hem de devrim karşıtlığı (White 2013:23) bağlamında temellendirilmesine de temel olmuştur. “Condorcet’ye göre, mükemmelleşebilirliğin (perfectibility) önünde herhangi (Bachelard 2013:5) bir sınır bulunmayan insan, aklın önündeki engelleri yok ederek yetkin hale gelebilir.” (Duman 2010:67) Bu düşünce odaklı inşa edilen bilim “bilimsel kavram bilginin gerçekten ortaya çıkışıdır” temasını tetiklemiştir. Fransız aydınlanma felsefesi ve bilimin “nesnelci eğilimi...” (Ewald 2010 s:11) ile artık akıl ve onun olgusal dünyaya uygulanma yöntemi yegâne hakikat olmuştur. Akla yüklenen; evreni açıklamada tek ve mutlak güç yetkisi ve ona dayalı bilimsel ilerleme fikri, yanılmazlık düşüncesiyle birleştiğinde insanı insan yapan ve yaşarken, duyarken, hissederken, arzularken ki insanlıkların soyut formüller uğruna bir yok saymaya tabi tutulmasına, ardından da eşitlik, özgürlük, adalet gibi kelimelerin kurgusal vaatlerinin yaşantıda karşılık bulmamasına yol açmıştır. Burke ve ardılları özellikle aklı yadsınamıştır. Tersine onun doğal bir çalışma düzeni olduğunun gösterilmesiyle, yapı-bozuma değil neyse o olan yapısının anlaşılmasına çalışmışlardır. Aklın tüm fakülteleriyle incelenmesi, soyutlama, genelleme ve diğer öz niteliklerinin kapsam ve sınırlarının belirlenmesi onun apriori -objeden uzakkurgularına, olgudan koparılmışlığına bir çözüm olacaktır. “O’na göre bir insanın gıdaya ya da ilaca olan soyut hakkını tartışmanın anlamı nedir? Mesele, gıda ve ilacın temini ve dozunun ayarlanmasıdır ki bu konuda yardımına başvuracak olan bir metafizik profesörü değil, çiftçi ve doktordur.” (Gençer 2011:67) Akli Fransız aydınlanmasının merkeze aldığı soyut ele alıştan tamamen ayrı Aydınlanmanın İskoç tarzı ile ele alan Burke böylelikle akli, duygu ve tutkuları kişi-nesne ilişkisi bağlamında empirik metotla analiz eder. Yani bakış dıştan içe, nesneden özneye doğru bir yöne evrilmiştir.

İşte bu yöntem bizim çalışmamızın ana omurgasını oluşturan Yunus Emre’nin

gönülden varlığa doğru yönelme yöntemini akla getirir. Burke ve muhafazakâr düşünürlerin akli analiz serüveninde ki insanı tecrübe içinde anlama yöntemi Yunus'ta yerini, organik bütün içerisinde, yaşamsal yetkilerle donatılmış vasfıyla us'un; kalbin temizlenmesinde, duygu-tutkuların sınırlılıklarının bilinmesinde iç gözlem metodunu uygulamasına bırakmıştır. “Kendini bilmeme” (Düzdağ 2015:97) zihni bir hastalıktır. İnsanın sahip olduğu zihni ve ruhi niteliklerinin farkına varması dış etkilere karşı yapısının bozulmasını engelleyeceğinden öncelikle kişi kendi özvarlıklarını bilmelidir. Bu varlıklarımız içerisinde hayati öneme sahip olanı akıl olsa gerektir. Bu manada akıl nasıl bir mevkiye sahiptir beden sarayında? Bu soru mühimdir. Yunus'a göre akıl beden sarayında yüce bir mevkiye sahiptir. Ama nasıl bir yapısı ve çalışması vardır? Akıl, kişiye ve çevresine faydalı olmada, kendisinin sahip olduğu organik bütüne ve bu bütünün canı olan ruhuna zarar verecek girişimlere karşı korumada görevleri nelerdir? İnsanın maddi ve manevi hassalarının bilinmesi insana ‘nefsin’ kötülüklerinden kurtulması için güç verecektir. Böylelikle insan Yunus'ta, kendine ve çevresine yararlı, Allah'ın insanlarda murad ettiği; insanın nefsinin elinden alınmış gerçek özüne döndürülmüş kalp ve zihin yapısıyla dışa (ötekine) yönelmesiyle/el uzatmasıyla insan artık kamunun yararlandığı bir sebil olur. Sebil insan nasıl olunur?

‘Sebil İnsan’ ın Özellikleri: Mütevazılık

Burke'den yaklaşık altı yüzyıl önce yaşamış olan Yunus Emre'nin akli nasıl ele aldığını, aklın yapısını, niteliklerini ve çalışmasını nasıl serimlediğini göstermeden, aklın tanımını, tarifini yapmadan önce onun -us sahibi insanda- olması gerektiğini düşündüğü nitelikleri gösterelim. Yunus, ruhun olumlu niteliklerini, nefsin menfi nitelikleriyle mukayese ederek serimler. Bunlardan ilki mütevazılıktır ki buna nefsin kibir ve tamâdan uzaklaştırılması yani tevazuuyla sahip olunabilir. Yunus:

“Benim gibi mücrim kul var işte bir dahi bul

Dilimde ilm'ü usül, gönümde dünya sever.” (Tatçı 1998:7)

Diyerek tenkide kendisinden, daha doğru bir deyişle dilinin söylediği ile gönülün kelamının çelişkisiz olması beklentisinden yola çıkar. Dil (dış değil fakat dış'a açılan kapı'dır) iç -ruh, gönül, kısaca Rahmani olanın evi- ile uyumlu olmalıdır. Gönülden, ruhundan beslenmeli ve ondan duyduklarının tercümanı olmalı dil. Hal ve kâl mütenasipliği bir nevi bu iç-dış dengesinin dil ile pratiğinde başlar. Böylelikle çelişkisizliği, iç-dış dengesinin ilk adımıyla ulaşan insan, yani ruhi ve bedeni dengeye ulaşan insan kendine ve kendi dışına faydalı olma yolundadır artık. İnsanın yapısal bütünlüğünün oluşmasında ki ilk uyum dil-gönül arasında aranır. Günümüz psikoloji çalışmalarının bizlere gösterdiği sağlıklı insan tanımının şartlarından biri de bu duygu (kalp)- zihin ve söylem tutarlılığının oluşmasıdır. Fayda demek ki gönülle dilin, eylemle düşüncenin paralel olması ile mümkündür. Bedensel olanın yani dilin ruhsal olana -yani hiç ölmeyene ki burada gönle- uygun

hareketi esastır. O maddi olanın nefsi, gönlün (ruh) ise Rahmani olduğunu söyler:

“Sakıngıl kim bulardan olmayasın

Ki nefis divanına yazılmayasın” (Tatçı 1998:25)

Nefs eline düşmemenin Rahmani olana uymanın ulaşılması/muhafaza edilmesi istenen fiil olduğunu ifade eder. Maddeye sahip olma fikrinden/duygusundan uzaklaşan Sebil insan kendini, yani sahip olduğu maddi ve ruhi özvarlıklarını diğer insanlar üzerinde tahakküm aracı olarak kullanamaz. Çünkü kişi iyi olanı sadece kendisinde isteyen değil tüm insanlarda olmasını arzu eden ve bu yönde hareket edendir. O’na –ruhsal yetkinliğe- ulaşan insan, kendinde olan olumlu hasletleri başkasında da görmek isteyecek kadar yüce gönüllüdür. Bu gönüle sahip olan kişi artık diğerinde de kendisinde olanı, hatta kendisinde olmasa bile olmasını arzu ettiği vasıfların öteki insanlarda olmasını isteyendir. “Geleneksel dünya görüşüne göre hakikatin kaynağı hikmettir” (Gençer 2011.30) Maddeye, maddi olana sevgi bitmeyen bir hırstır ve insanı doyumсуuzluğa düşer eder. Tamâ der Yunus, nefse götürür insanı. Çaresi kanaattir:

Kana’at fakrıyla uş gele şimdi

Baka dur düşmene gör nide şimdi” (Gençer 2011.30)

Bu sıfatları temsiller, alegoriler, mazmunlar, analogilerle anlatan Yunus nefis ve ruh (gönül) mücadelesini de birbirlerine galebe etmeye çalışan düşmanlar olarak resmeder. Savaş bu iki kuvvet arasındadır artık. Kişinin sahip olduğu iyi nitelikleri iyiliklerin tek sahibi olan Allah’ın sıfatlarının tecellisidir O’na göre. Fakat nefis’in askerleri de bedensel arzuları, masivaya doğru istemi harekete geçirebilecek donanıma sahiptir. Mücadele çetin olacaktır.

Kanaat ve paylaşma:

Nefis doymak bilmeyen tamâ arzusunu kendine nefer olarak almıştır. İnsanı buna –tamâ’ya- sahip olmaya sevk etmek ister ki kanaatten -dolayısıyla Rahmani-den- uzaklaşsın. Tamâ’ya sahip insan bedensel arzu, istek, emel, istikbal, makam, mevki, mansıp peşinde sürüklensin. Bu menfi vasıflara sahip olsun ki insan böylece başkasına fayda düşüncesinden uzak, sadece kendini düşünsün. Böylece doymak bilmeyen nefis bir kaleyi daha fethetsin ve diğer kaleleri almak için güçlensin. Fakat gönül nefsin doyumсуuzluğuna karşı kanaat askerlerini devreye sokar:

“Kamu şehir ü kamu il rahat oldu

Nereye vardısıa pür-nimet oldu.”(Tatçı 1998:26)

Bilinç sahibi varlık olan insanın deneyimleri gösterir ki, nefis denen ve kendinden, ‘benim olsun’ marazi arzusundan başka bir şey düşünmeyen insan için dış maddi varlıklar dünyası mükemmel bir pazardır. İnsana sunduğu sonsuz arzu nesnelere ile maddi evren insana sahip olma hazzının bitmeyeceğini gösterir.

“Hakk’ı gerçek sevenlere cümle âlem kardaş gelir.” (Tatçı 1998:50) Mısrası ken-

di mana âleminin gösterdiğinin peşinden giden insanın -ki bu kişi engin bir toleransa sahip olan, kendi mana tecrübesini anlatan Yunus'tur adeta- öteki olana karşı sahip olduklarını gösterme ve böbürlenmeyi değil onda da aynı hasletlerin olması niyetiyle bağışlayıcı olmayı salık verecektir. Sadece insana değil tüm yaratılana geniş bir müsamaha ile yaklaşacaktır böylelikle kişi. Yunus:

“Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır.” (Tatçı 1998:50) Mısrasıyla yaratılan da yaratanın izlerini görür tüm varlıklara saygıyla yaklaşır.

Nefsin tama tuzağına, elinde olanla yetindiğinde yani kanaat ettiğinde düşmeyecek olan kişi savaşın ilk cephesini kazanmıştır artık. Kanaat etmeme aşırılığı, sahip oldukları arttıkça sahip olamadığını da elde etmeyi -ki bunun için şiddeti dahi dener- arzu eder nefsin tamâ tuzağına düşen kişi. Tarihi deneyimler, sosyal hadiseler kanaatten uzak insanlardan oluşan toplumların sonunun felaket olduğunu gösteren örneklerle doludur. En güzel ve yakın örnek Fransız Devrimi'dir. Soyut söylemler ile yola çıkan aydınlanmacı özne devrim ile iktidarı ele geçirdiğinde vaatlerine uygun eylemde bulunmamış, kitleleri kendilerine itaat etmeye ikna edememiş ve bunun yönetselliklerinin sonunun getireceğini gördüklerinden şiddet tercih edilmiştir. Yunus'ta yönetme/hükmetme arzusu -makam- tamâyı doğurduğundan, bu emel yönetence kitlelerin tümünün kendine ve kendilerinin her türden isteklerine koşulsuz itaati sağlama saikiyle makam sahiplerini zor kullanma yöntemine sevk edecektir. Tamâ elinde bir nevi oyuncak olmuş olan erk sahibi kendisine itaat etmeyen tek kişi dahi istemeyecektir. Yönetime sahip olan kişi ya da grup itaat ettirme hedeflerine uymayanları korku ile terbiye etmeyi deneyeceklerdir. Çünkü topluluklar ellerindekini kaybedeceklerini düşündüklerinde -hatta gördüklerinde- erk'e korkudan kaynaklı itaati tercih edeceklerdir. Kitlelerin erk'e bu nevi bakışı siyaset teorisyenlerinin olduğu kadar sosyal psikologlarında dikkatini çekmiştir. Bunda kitle inanç ve tutumlarının yönetsel erke tavrı da mühim bir etkidir. “Kitle inanç ve tutumlarının siyasal sürecin ayrılmaz bir parçası sayılması...” (Mardin 2015:17) Çünkü insan yönetme erkine sahip olduğunda -ki bu masivanın en güçlülerindendir- ötekini de kendisi gibi düşünmeye, inanmaya, eylemeye zorlayacaktır. Bu ideolojilerin jakoben niteliklerindedir. “Gerçekleri olduğu gibi yansıtmamak” (Mardin 2015:15) Herkes onlar gibi düşünmeli, eylemeli. Fransız Devrimi güzel bir örnektir buna:

“Başlangıçta felsefesiyle yayılan devrimin adil ve hümanist ilkeleri yolundan sapmıştı. Kilisenin hoşgörüsüz zulmü siyasete bulaşmış devrimcilerin kurduğu mahkemeler engizisyonun, giyotin de diri diri yakma cezasının yerini almıştı.” (Paine 2010:67) İktidarı ele geçirmek yetmiyor anlaşılan devrim sahiplerine. Tahakküm idarenin keyfilğine/despotluğuna sinmiştir artık. Fransız devriminde ülkeye egemen olan devrimcilerin vaatlerini gerçekleştirmek yerine insanların zihnine, düşüncelerine de sahip olmayı istemesi kendileri gibi düşünmeyenlere yaptıkları zulüm malumdur. Bu nitelik kanaat'ten uzak, nefsinin eline düşmüşlüğü, ruhunu ihtiras sarmışlığın, yani dizginleri nefse vermiş olmanın neticesidir Yunus'a göre.

Tevazu, nefsinin bitmek bilmeyen ihtiraslarından azade bireyin başka bir deyişle herkese bal dolu gönül kabından fayda ikram edenlerin en mühim vasfıdır oysa. Ben de var sende de olsun. Bende olan sen de olmasın çünkü iyi olan yalnızca bana yakışır fikri insanı kibre götürür. Kibir nefsin silahlarından bir diğeridir:

“Sakıngıl olmağıl kibrile yoldaş

Kibir kandayısıa onunla savaş.” (Tatçı 1998:26)

Kibirli insan neden başkasını değil de kendini düşünür? Yunus kibrin kendini beğenmişliğin insanı felakete götüreceğini, alçakgönüllü olmanın, iyi'ye ulaşınca paylaşmanın ise insanı yücelteceğini söyler. İnsan 'su' gibi olmalıdır. Toprağa yakın olma kendini üstün görmeme, diğer insanlar gibi bir insan olma demektir Yunus'ta. Bu kibrin ilacıdır. Toprağa yakın olması ile 'su' tevazu sahibi insanı, mütevazı bireyi temsil eder. Ancak bu sığata sahip olmak hiç de kolay değildir. Kibri yani kendi dışındakilere faydadan uzak yaşantıyı yıkacak olan mütevazı insan tattığı bu duygunun tüm insanlarda olmasını arzu ettiğinden savaştan kaçmaz:

“Kılıç tartıp gelir yir alçağından

Kibir gördi anı kaçır dağından.” (Tatçı 1998:26)

Aynı ordunun neferleri olan kibir ve tama'yı besleyecek güçler lazımdır. Nefs bu gücü öfkede bulur. Ortak hedefleri olan iyi'den insanı uzaklaştırma ilkesi ile kişi kendine ve çevresine faydadan uzak olacaksa -ki aksi imkânsız- nefis kuvvetlerini tamamıyla bu amaca mütenasip harekete geçirmelidir. Bedenini, ruhunu öfke saran insanın zarar veremeyeceği, yıkamayacağı şey yoktur. Gözüne hiçbir şey gözükmez öfkeli bireyin. Yunus'un öfkeyi nefse, yani insanı felakete götüren bir yapıya asker etmesi yaşadığı tecrübelerden olsa gerektir. Öfkeli bir insanın iyilik yaptığı görülmemiş, kendine ve çevresine muazzam zarar verdiğine ise sıkça şahit olunmuştur.

Rahmaniye ulaştırır enerji: Aşk

Edip Ahmet, Atabet'ül Hakayık'ta “Kemik için ilik ne kadar gerekli ise insan içinde bilgi o kadar gereklidir.” (Çağbayır 2013:18) der. Bu analojisinde insana can veren kemik olmadığını anlatır Yükneki. Bu temsil gibi Yunus'ta da insana mücadele gücü/enerjisi veren aşk'tır. Nefs ve gönül savaşı kişinin hem bedenine hem de canına zarar verdiğinden bu harbi 'aşk' ile isteyen insan yapabilir. Aşk öyle bir kuvvettir ki özneyi amacına ulaşana kadar manevi olarak besler. Aşk bulaşıcı diğer kâmlık makamına geçmiştir. O artık herkesin beslendiği sebildir. Aşka ulaşan vardığı menzilin gerekliliği icabı kimseyi hor görmez. Bu kişi kendi nefsinin faydadan uzak isteklerine karşı ruhun yüce penceresinden bakar ve konuşur. Bu dil kudret lisanıdır:

“Aşk makamı 'âlidir' aşk kadim ezeldir

Aşk sözünü söyleyen cümle kudret dilidir.” (Tatçı 1998:81)

Aşğa lisan kuvvetini veren nefsin arzu ve isteklerinden arınarak Allah'a yak-

laşmış olması ve bu hal'in diğer insanlarda da olması isteğidir. Bencillik aşğın niteliği değildir. O diğerkâm'dır. Baş gözü ile ulaşamaz bu hal'e. Göz kapanacak ve gönül gözüne seyir başlayacaktır ki hakikat kendini göstereyin.

“Yunus imdi sen Hakk'a ir dün ü gün gönlün Hakk'a vir

Gönül gözü görmeyince bu baş gözi görmeyiser.” (Tatçı 1998:81)

Gönül menziline olanın dilinde yalan olamaz. Her şeyden vazgeçen yalnızca Allah'ın hoşnutluğu/rızası peşinde olan kul'un gönlü maddi/nefsi terk makamlarını geçtiğinden, sadece Allah'ı ister bu dil ve gönül. Bu gönlün dili, kendisi için istediğini başkası içinde isteyecek gönle ve dile sahiptir.

Burada Yunus'un aşğın yalanı, dedikoduyu, gıybeti, hasedi, cimriliği, kini, hırsı, açgözlülüğü, makam sevgisini, istikbal beklentisini kurtulması gereken nefsi/şahsi nitelikler olarak görmesi ve Yaratılana engin bir hoşgörüyü bakmasının nedeni insanların bireysel/bedensel/marazi hazlardan uzak tutarak, başkasını da kendisi gibi düşünerek, iyi olanın paylaşılması isteğinden gelmektedir. Korunmasını istediği bedensel istekler değil onların üstesinden gelmiş aşk makamına ulaşmış insanın vasıflarıdır. Kalbi temizlemek, yukarıda zikredilen ve hem kişiye hem de topluma zarar veren duygu, tutku, arzu ve fiillerden uzak durmakla mümkündür. Aksi takdirde bu nefsi/şahsi marazi duyguların eline düşerse insan kendinden başkasını göremez. Duyuların gösterdiği tek ve yanılmaz hakikat değildir. Allah'a ulaşma arzusundaki gönül eri kesretten vahdete varmalıdır. Bu yol kalbi arınma yoludur. Birliğe varma arzusudur. Tevhide ulaşan her var olanda O'nu görür. İşte akıl, ruhu, nefsin tuzaklarından uzaklaştıracak gönül makamının yöneticisidir. İyiliğin de kötülüğün de kaynağı insandır. İç dünyasından uzak maddi evrenin sınırsız lezzetlerinin peşinden giden kişi aşk menziline ulaşamaz. Hakikat içeridedir.

Görüldüğü üzere mana odaklı muhafaza Yunus'un düşünce sisteminde ana omurgayı oluşturur. Yunus'ta Masiva -madde- sevgisi ya da isteğinin kalpten atılmasının, bunun yerine Allah sevgisinin konulmasının gerektiği açıktır. Madde çokluğa, hırsa götürür insanı, Allah sevgisi ise kanaate, birliğe, yani Rahmaniye ulaştırır. Nefsin arzularından uzaklaştırılan bireylerden oluşan toplum, aile, hem kendi edimlerinde hem de tüm insanlığa fayda sağlayacak faaliyetlerde bulunabilir. Bu insan makam, mevki, şöhret, maddi doyumsuzluk, cimrilik gibi insanı bireyselliğe, toplumu felakete götüren fiillerden uzaktır. Cimriliği paylaşma ile makam, mevki, şöhret sevgisini diğerkâmlıkla aşan insan ve bu kişilerden oluşan toplum, millet olma, bilim, sanat, felsefe üretme sürecinde genelin faydasından başka bir şey düşünmez.

Türk Milli Eğitim sisteminin temellerini atabileceğimiz yerli ve tamamen Milli bir yüce gönül insanı olan Yunus çağları aşan sesiyle bize şöyle seslenmektedir: Değerlerimizi yaşamanın ve kaybedilmiş değerlerimizin İhya'sının yolu bu toprağın yaşantısını örnek alan bir birey kurgusundan, eğitim sistemini de buna uygun tanzimden geçer demektir adeta.

Kaynakça:

BACHELARD, Gaston (2013), *Bilimsel Zihnin Oluşumu*, Çev: Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları.

BURKE, Edmund (2009), *Reflections On The RevolutionIn France*, Oxford University Press.

DUMAN, Fatih (2010), *Aydınlanma Eleştirisinden Devrim Karşıtlığına Edmund Burke*, Ankara: Liberte Yayınları.

EMRE, Yunus(1998), *Yunus Emre Divanı*, Haz: Mustafa Tatçı, Ankara: Akçağ Yayınları.

EWALD, Oskar (2010), *Fransız Aydınlanma Felsefesi*, Çev: Gürsel Aytaç Ankara: Doğu Batı Yayınları.

GENÇER, Bedri (2011), *Hikmet Kavşağında Edmund Burke ile Ahmet Cevdet*, İstanbul: Kapı Yayınları.

MARDİN, Şerif (2016), *Din ve İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları.

MARDİN, Şerif (2012), *İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖZİPEK, Bekir Berat (2011), *Muhafakârlık – Akıl, Toplum, Siyaset*, İstanbul: Timaş Yayınları.

SAİD, Halim Paşa (2015), *Buhranlarımız ve Son Eserleri*, Haz: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: İz Yayıncılık.

VURAL, Mehmet (2011), *Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakarlık*, Ankara: Elis Yayınları.

WHITE, Stephen K (2013), *Edmund Burke, Modernite, Politika ve Estetik*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

YÜKNEKİ, Edip Ahmed Bin Mahmud. (2013), *Atabetü'l-Hakayık*, Haz: Yaşar Çağbayır, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Extended Abstract:

When the nations' intellectual history is reviewed, it is seen that some of the luminaries understand their nations' cultural and mental progress extensively and deeply. The western luminaries started to be in the effort of organising Greek-Roman rationality and law tradition in their works and the executive systems. When the works of Aristo, Montesque Locke, Rousseau and other intellectual people are explored, it is seen that they developed the thought on nature and human with the arguments which are suitable for their philosophical, scientific and mental traditions.

In this context, it should be reviewed systematically about how our geographies people tend towards the nature, human and value with a style of approaching that we can say it as Turkish culture tradition and how our nation's feeling and mental world are reflected into the life and thought. This reflection will provide an inside and inform about our people. So Yunus Emre is one of the most important people in our national culture and thought. We see briefly our country's people, love, viewpoint on the living creature, altruism, death, resurrection in him with the collected poems and Risaletu'n Nushiyye.

This world's patterns resemble to a mill

The people perfuse the inattention to the boasting flour

He thinks that the mortal world where we live is a shade world like Platon. The born one grows up and dies. There are any living creatures which don't die and are not ground on the world's wheel. It takes a step on the first gear of mill which lives without thinking the back of living creature's visible face in the world. The people are born with the missing as their spirit will breath in the body and seek the holes. What will revive their spirit?

Yunus starts this seeking with speech. Namely, he wants the common thing desired in the heart with whatever the speech says. Yunus thinks that the statement should be the reflection of spirit(heart) which is the part of heart and people that it wants to have the good one. The importance of internal-external consistence in the target of being a healthy person was determined before the centuries. The principle of making the one, that you don't want to be made on you, to another one turns into the universal principle of " know whatever you want and state it" as considering your heart (mind -feelings ç) with the introspection method. The statement of this wish with the consistency, namely desiring it and being an action are among the normal individuals' definition. The last place for the reverse situation, namely for the internal and external bin-coincidence is the psychiatry services.

Yunus names this contradiction as the first phase of falling into the hands of humand soul. The human soul, namely the internal mechanism which wants to have the bad one is always in the war with the spirit in this sense. Both of the units have their own soldiers. The consistence starting in speech approaches the people to the mercy (to the good one, to the spiritual specific one while the possible contra-

diction will take the individual to the human soul (to the bad one, to the demonic spirit). The person wants to share his/her good features especially with someone after the speech and heart consistence so that this individual is the person having the altruism position.

This position is the desire of individual, who gets the good one in hisseleri/herself, to see this trait in the other. This is about whether I wish you don't have but I have or I wish you have the good one which is available in me. Yunus wants that the one which is suitable for the spirit is available in all of the people.

The human soul sends the private of not being full up- greed (request) among his soldiers to the front line against the self-sacrificing desire. It releases the desire of having the assets in the eternal material universe the people with their net assets that they have as the material and nonmaterial. The heart (spirit) and the human soul are on the field with the soldiers of request and satisfaction. The winner of this combat will be that the mind which gets tired of the human soul's endless desires has the willpower accept that the one which is far away from the request (greed) and will be closed to the divine nature. The human soul will be defeated on the front line with the willpower's leverage on the spiritual one, and it will find the peace with the humility.

The human soul sends the arrogance soldier against the most suitable situation. The nature is really an endless bazaar for the person who brags for his/her material and nonmaterial assets, who doesn't want that these assets are in the hand of another people. Yunus says that the arrogance will undo the person. He states that it will aggrandize the people to be a modest one. Yunus Emre says that the people should like water. How the water which is closed to the soil is far from pride although it is the lifesource. So the people should not leave from the humility in spite of the asset's number. The human soul's greed and arrogance soldiers serve for the same goal. It finds the trigger power feeding the human soul which is not satisfied even if it has got the many assets is in the anger. I wish I have the this one...and this one. Nobody can have the feeling that I wish I have it but another person doesn't have it, except from the person that the anger is covered in his/her soul. The desire of having everything evokes the human soul with an ambition which is envier of the individuals' asset and also can damage on this person so that it takes the people to the death.

The person who doesn't have the love can not succeed such a difficult war. The love is such a power that it feeds the subject until it gets the goal if it is in the heart. The person who finds the love becomes the person who gives up himself/herself and desires the good one for all of the humankind. This person consider all of the created ones with such a view. The view is the heart of person who is far from the arrogance, anger, greed, slander. The features that he/she wants them to be protected are the tailers such as the sharing, humility, altruism and satisfaction.

The assets of heart which are released to be protected are the protection objects that they are wanted to be gotten/shared, and in the purpose of making a livable

world. The people will be an idle living creature which has and can share the assets as a result of putting the divine love into the heart after taking the world/asset love. Yunus who is one of the sources that we can use to make the bases of Turkish National Education System has addressed us for the centuries.